چالاکییەکانی خۆیان بەژیانی سیاسیی گشتی عێراقەوە گرێ دەدەن.
هاووتووێژەکانم دەڵێن: ئێمە کاروباری عێراقمان بەلاوە زیاتر گرینگە تاکو کاروباری کوردی ئێران و تورکیا. شتێکی سەرسوڕهێن نییە کە ئێستە کوردەکانی عێراق ناتوانن جارێ لە عەرەبەکان داببڕێن. ئێمە لەم دە ساڵەی دواییدا ژیانێکی هاوبەشی ئابووری و کۆمەڵایەتییەکی زۆرمان پێکەوە هەیە. کوردی عێراق هەندێ جار لەناو کوردی ئێران و تورکیادا هەست بەنامۆیی و بێگانەیی دەکەن، لەبەرئەوەیە دروشمی گشتی، واتە سەربەخۆیی بۆ کوردستان ئێستە زۆر کەس تێی ناگات و سەرەکی نییە. کاتێک دەڵێن: کوردستانی عێراق، ئەوا هەموو کوردێک دەزانێ مەبەست ناوچە کوردییەکانی عێراق دەگرێتەوە، نەک تەواوی ئەو ناوچانەی کوردەکانی ئێران و تورکیای تێدا دەژین.
بەڵام ئەوەشیان وتووە کە کەسایەتیی دەرەبەگ و پیاوە ئاینییەکانی کورد تاکو ئێستەش هێزێکی زۆریان لەناو بزووتنەوەی نەتەوەییی عێراقدا هەیە، ئەوانە لەبەرئەوەی دەسەڵاتی سیاسی و ئابووریی خۆیان پاراستووە و، کۆمەڵانێکی زۆر لە خەڵکی کورد، بەتایبەتیش کۆچەرەکان، چونکە هێزێکی نیمچە نیزامین و خاوەن چەکن و لە بزووتنەوەی نەتەوایەتیدا خاوەن هێزێکی گەورەن، بەدوایان کەوتوون یان لەگەڵیاندان. لەگەڵ ئەوەشدا فیۆداڵەکان لەبەر دواکەوتوویی سیاسی و هەندێ جار لەبەر تێنەگەیشتنی بارودۆخی سیاسی بەگشتی چیتر ناتوانن بەبێ هاوبەندی لەگەڵ هێزە دیموکراتەکاندا بجوولێنەوە. بۆیە ناچارن لەگەڵ هەڵوێست و ڕێبازی تاخمەکانی بزووتنەوەی دیموکراتیکی کورد ڕابێن، (هەر ڕاپەڕینێکی خێڵە کوردییەکانی عێراق ئەگەربێتو دروشمی سیاسی و ئابووریان نەبێت و، لەلایەن دانیشتوانی تری کوردەوە ڕوون و ئاشکرا نەبێت، یاخۆ پێویست نەبن، ئەوا لەلایەن دانیشتوانی تری وڵاتەوە پشتیوانییان لێ ناکرێت). بۆیە بەبۆچوونی هاووتووێژەکانم پێویستە بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کورد لەلایەن هێزی هۆشیارەوە بەڕێوە ببرێت و، دروشمی گشتی و لەبار بۆ هەموان هەڵبگرێت، تاکو پێش بکەوێت و پەرەبستێنێت و، ئیتر بەڕێرەوی ئاسایی خۆیدا بڕوات. لەم بزووتنەوەیەدا وا پێویست دەکات هەموو چین و توێژەکانی گەلی کورد لەپێناو وەدەست خستنی مافی نەتەوایەتیدا خەباتی خۆیان یەک بخەن، بەڵام نەک لە ڕێگەی دژایەتی کردنی عەرەب، بگرە لە ڕێگەی یەکخستنی کورد و عەرەب بۆ ئەنجامدانی چاکسازییە دیموکراتییەکان لە عێراقدا، کورد تەنیا لەم ڕێگەیە و بەم جۆرە خەباتە دەتوانن بەمافە نەتەوایەتییەکانی خۆیان بگەن. بەوتەی هاووتووێژەکانم لەم بارەیەوە پێویستە:
یەکەم: هەوڵی دروستکردنی پارتێکی دیموکرتخوازی کورد بدرێت کە هەموو هێزە پێشکەوتووەکانی ناو بزووتنەوەی کوردی عێراق لە ڕیزەکانی خۆیدا یەک بخات و

سەرکردایەتیی بزووتنەوەکە بکات.
دووەم: بۆ لاوازکردنی هێزی لەشکری فیۆداڵەکانی کورد پێویستە ئەم پارتییە پێک بێت.
هاووتوویژەکانم هەروەها لەم بارەیەوە دەڵێن: «ئاغا و شێخەکانی ئێمە بەهێزن، لەبەرئەوەی چەکدارن، ئینگلیز ئاغا و شێخەکانی ئێمە و پیاوەکانیانی چەکدار کردوون، ئەمەش بۆ ئەوەی هەموو بزووتنەوەیەکی کوردی، ناوەڕۆک یان مۆرکێکی ڕاپەڕینی چەکدارانەی لەگەڵ تالان و کوشتن و ئاژاوەدا پێوە بێت، هەروەها ئەوەشیان دەوت کە: «هەرچی زووتر چەک لە دەستی ئاغا و شێخەکانی کوردەوە بکەوێتە دەست کوردی ئاسایی، ئەوەندە زووتر دەسەلاتی فیۆداڵە کۆنەپەرستەکانی کورد لاواز دەبێت» .
سەبارەت بەدروستکردنی پارتی دیموکراتی کوردیش لە عێراق، هاووتوویژەکانم وتیان: «دروستکردنی پارتێکی نیشتمانپەروەری وا لە عێراق ئاسان نییە، ئەمە کارێکی زۆر و بێ وچان و وردی دەوێت، مرۆڤ یان هێزێکی وا کە بتوانێت لە پارتێکی وادا کار بکات لەناو کوردی عێراقدا هەیە، بەلام یەکیان نەگرتووە و هێشتا ئەوە تێ نەگەیشتوون کە دەبێ پێکەوە کار بکەن. بۆ ئەم کارەش پێویستە پێشەکی پروپاگەندە و بانگەشە بکرێت و، گرینگی و بایەخی یەکگرتن بۆ گەیشتن بەئامانجی ڕزگاریی نەتەوەیی بۆ هێزە نیشتمانپەروەرەکانی ئێمە ڕوون بکرێتەوە. هەروەها پێویستە پرۆگرامێکی ئەوتۆ دابنرێت کە بتوانێت یارمەتیی ڕزگاریی نەتەوەی کورد و پێشکەوتنی داهاتووی بدات. ئەمەش کارێکی دژوارە و سەرئەنجام وا پێویست دەکات هێز و کەسانی کۆنەپەرست لەناو بزووتنەوەکەدا نەمێنن، لەبەرئەوەی لەهەر کات و شوێنێکدا ئەوان بەشداری لە بزووتنەوەکەی ئێمەدا بکەن ئەوا تووشی شکان دەبن، لەم بارەیەوە ئێمە ئەزموونی شکست خواردن و نسکۆی دوایین ڕاپەڕینی بارزانییەکان لەبەرچاو دەگرین کە شێخ ئەحمەد و دۆستەکانی تووشی هاتن»(*).
سەبارەت بەکاریگەریی بزووتنەوەی کوردی ولاتانی تر بەسەر بزووتنەوەی کوردی عێراقەوە، هاووتوویژەکانم وتیان: «ئێمە بەئاگەدارییەکی زۆرەوە ڕوانیومانەتە ژیانی کوردی ولاتانی تر، هەرشێوە سەرکەوتنێکی گەلی کورد دەبێتە هۆی هەژاندن و خۆشیی ئێمە. وتیان: ئێمە زۆر حەز دەکەین بزانین کوردەکانی سۆڤیەت چۆن دەژین. دیارە ئەمانە مرۆڤی بەختەوەرن کە دەتوانن لە بارودۆخێکی هێمنانەدا هەبوونی خۆیان بسەلمێنن و بژین و هەست بەچەوساندنەوەی نەتەوەیی نەکەن. ئێمە زۆر حەز دەکەین

(*) ڕاپۆرتنووسانی کۆمۆنیستی سۆڤیەتی، لە تەواوی ئەم ڕاپۆرتانەی ناو ئەم کتێبەدا لە شێواندنی رووی گەشی بزووتنەوەی رزگاریخوازی کورد و سەرکردەکانی نەکەوتوون. وشەی (کۆنەپەرست) زۆر بەخۆڕایی دەدرێتە پاڵ هەر کەسێکی کە گوێداری خۆیان نەبووبێ. بلاوکەرەوە: ئاراس.

بزانین لەناو کوردەکانی ئێراندا چی ڕوودەدات، ئاخۆ لەوێ ئۆتۆنۆمییان پێ دەدرێت! هەموو ئەم دەنگوباسانە بەعێراق دەگەن و، بەشێوەیەکی ئاشکرا و زیندوو لەناو کوردی عێراقدا باس و تاوتوێ دەکرێن، هەروەها ئەم دەنگوباسانە دەبنە هۆی ئەوەی خەڵکی پتر ڕوو لە بزووتنەوەی نەتەوەییی کورد بکەن. ژمارەیەکی زۆر کەسایەتیی بزووتنەوەی دیموکراتی کوردی عێراق بەدڵ و دڵسۆزییەوە دەیانتوانی بەشداری خەباتی سیاسی برا کوردەکانی خۆیان لە ئێراندا بکەن. چارەسەری کێشەکەش، تەنیا بەدەستی کوردەکانی ئێران خۆیانە. ئێمە زۆر بەباشی لەمە تێ گەیشتووین. بۆیە بەگەشەکردنی بزووتنەوەی کوردی ئێران خۆشحاڵ دەبین و، لە هەمان کاتیشدا بەوە خەمبار و دڵتەنگ دەبین کە ئەم جۆرە سەرکەوتنە لە عێراقدا نییە».

هەڵوێستی کوردەکانی عێراق بەرامبەر یەکەتیی سۆڤیەت

«لە عێراقدا زۆر بەکەمی خەڵک ئاگای لە بارودۆخی سۆڤیەتە. ئێمە تەنیا لە ڕێگەی سەرچاوەکانی ئینگلیزەوە ئاگەداری پەیدا دەکەین و، خۆشمان باش دەزانین ئەوەی ئینگلیز لەسەر ئێوە بڵاوی دەکەنەوە، ڕاست نین. لە ساڵەکانی شەڕەوە، خۆشەویستی و ناوبانگی یەکەتیی سۆڤیەت لەناو کوردی عێراقدا بێ ئەندازە پەرەی سەندووە. هەروەها ئێمە دەزانین یەکەتیی سۆڤیەت دوژمنێکی وەکو ئەڵمانیای تێک شکاند، ئەگەر یەکەتیی سۆڤیەت و سوپای سوور نەبوایە ئینگلیز لە مێژبوو لەلایەن ئەڵمانیاوە تێک دەشکا. هەروەها ئێمە دەزانین سۆڤیەت دژی فاشیزم و نەهێشتنی چەوساندنەوەی گەلانی بچووک و بۆ بنەمای دیموکراتییەکان خەبات دەکات، ئێمە دەزانین گەلانی یەکەتیی سۆڤیەت دۆستانە دەژین و، زەحمەتکێشانی یەکەتیی سۆڤیەت خۆیان ژیانی خۆیان دروست دەکەن و، ئەم ژیانەی ئێستەشیان خراپ نییە، بەڵام ئێمە ئەم شتانە بەشێوەیەکی گشتی دەزانین، ئەوە نازانین ژیان لەیەکەتیی سۆڤیەت چۆنە و، گەلی سۆڤیەت بەشێوەیەکی کۆنکرێتی چۆن دەژین، ئێمە ئەمە نازانین، تەنانەت بەزەحمەت دەتوانین ئەو جۆرە ژیانە بێنینە بەرچاوی خۆمان، بەلای زۆربەی ئێمەوە، یەکەتیی سۆڤیەت ڕاستییە نەک چیرۆک و وڵاتێکی ئەفسانەیی، وەک ئەوەی لە ئەفسانەکانی ئێمەدا باس دەکرێت».

بەم شێوەیە هاووتووێژەکانم هەڵوێستی کوردی عێراقیان بەرامبەر یەکەتیی سۆڤیەت دەربڕی، پاشان وتیان، نیشانە و میدال و ئەستێرەکانی سۆڤیەتی لەناو کوردەکاندا خۆشەویست و بەنرخن و، کوردێکی زۆریش ئەو نیشانە و میدالیا سۆڤیەتییانە بەپارەیەکی زۆر دەکڕن و، وەک شتێکی بەنرخ هەڵیان دەگرن.

هەروەها ئەوەشیان دەوت کە چۆن لە گۆڤارە کوردییەکانی وەک گەلاوێژ هەندێ وتار سەبارەت بە یەکیتیی سۆڤیەت نووسراوە، هەروەها دەیانوت، کتێبێکی یەکجار کەم

لەلایەن کوردەکانی سۆڤیەتەوە چاپکراون و، لەناو کوردەکانی عێراقدا بڵاوکراونەتەوە، بەڵام ئەمە بەس نییە و بەشێکی کەمی ئەو هیوا و حەزەی کورد بەرامبەر بەیەکەتیی سۆڤیەت دێنێتە دی.

هاووتوویژەکانم بەتایبەتی جەختیان لەسەر ناوبانگی هاوڕێ ستالین کرد و، دەیانوت: «ستالین بۆ ئێمە بەرزترین مرۆڤە. کورد هەر هەموو چ دەوڵەمەند چ هەژار لەو باوەڕەدان کە ستالین تاکە کەسێکە لە دنیا دەزانێ بەختەوەریی مرۆڤایەتی لە چی دایە و، چۆن مرۆڤ بەو بەختەوەرییە دەگات و، بەدەستی دێنێت. ئەگەر کورد بیانزانیایە ستالین بیر لە کورد دەکاتەوە. ئەو کات وایان دەزانی داهاتوویان دابین دەبێت».

لەم بارەیەوە هاووتوویژەکانم پێیان دەوتم: ژمارەکانی ڕۆژنامەی کوردستان کە وتار و وێنەی هاوڕێ ستالینیان پێوەیە بەژمارەیەکی زۆر لەلایەن ئەو کوردە عێراقییانەوە کە هاتبوونە مەهاباد کڕاون و بۆ عێراق نێردراون، ئەوان لەو باوەڕدان کە ئەم ژمارانە وەک یادگارییەک هەڵدەگیرێن.

هەڵسەنگاندنی بزووتنەوەی نیشتمانیی کورد لە ئێران

لە ماوەی چەند مانگێک دوای هاتنم بۆ ئێران، هاووتوویژەکانم توانیویانە لە نێزیکەوە شارەزای ژیانی سیاسیی برا کوردەکانی خۆیان لە ئێران بن، هەر بۆیە هەڵسەنگاندنی ڕووداوەکانی کوردستان و هەڵسوکەوت و چۆنیەتیی هەندێک لە کەسایەتییە کوردەکانی ئێران لەلایەن ئەوانەوە زۆر سەرنج ڕاکێشە. سەرەڕای ئەوەیش دەبێ ئەوەش لەبەرچاو بگیرێت کە ئەم هەڵسەنگاندنانە دوور و درێژ و ورد نین و زۆریش تەواو نین. دووەم ئەوانە لە بارودۆخی پەنابەریدا دەژین و، بواری ئەوەیان نەبووە ڕاستەوخۆ بەشداریی ژیانی سیاسی کوردەکانی ئێران بکەن. هاووتوویژەکانم ئاشکرایە زۆرجار لە هەڵسەنگاندن و بۆچوونەکانی خۆیان بابەتییانە بوون.

چۆنیەتیی گشتیی بزووتنەوەی نەتەوەییی کورد لە باکور-ڕۆژئاوای ئێران

بەپێی بۆچوونی هاووتوویژەکانم بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کورد لە باکور- ڕۆژئاوای ئێراندا یەکگرتوو نییە و، بگرە چەند ڕێبازێکی دژ و دوژمن بەیەکی تێدایە:

أ- کۆچەرە کوردەکانی سەرسنووری تورکیا لە ناوچە کوێستانەکان (بەتایبەت کوردەکانی خێڵی شکاک) دەیانەوێت لە دەسەڵاتی دەوڵەت ڕزگاریان بێت. ئەم هەوڵە بزووتنەوەیەکی ڕەمەکییانەی هەیە و مەبەستێکی سیاسی جیدیی بەدواوە نییە.

ب- هەوڵدانێکی لەو بابەتەش لەناو کوردە کۆچەرییەکانی کوردستانی موکری (ناوچەی مەهاباد)دا دەبینرێت. جگە لەوەش ئەگەر دەستەی یەکەم لە سەرکردە کوردەکانی شکاک پێوەندییەکی لەمێژینەیان لەگەڵ تورکیادا هەبێ، ئەوا سەرکردە کوردەکانی موکریانیش بەدرێژاییی مێژوو مەیلی خۆدانە پاڵ ئێرانیان هەبووە و هەیە و

تەنیا هەوڵیان بۆ لاوازکردنی دەوڵەتی ئێران داوە.

پ- بزووتنەوەی نەتەوەییی دیموکراتی کە لەناو دەستەیەکی زۆر بەکولتووری کوردی مەهاباد و ناوچەکانی دەوروبەری و دانیشتوانی ئەو شوێنانەدا سەری هەڵدا، ئەم بزووتنەوەیە کەم یان زۆر مەبەستێکی سیاسی و ئابووریی لە پێش خۆی داناوە و، دەیەویت ئۆتۆنۆمی بۆ ناوچە کوردییەکانی ئێران بەدەست بێنێت و، بەم شێوەیە لەباری کۆمەڵایەتییەوە کوردستانی نوێ دروست بکات و، سەربەخۆییی ئابووریی بۆ بەدەست بهێنێت.

بزووتنەوەی مەهابادییەکان پێوەندیی بەچالاکییەکانی پارتی ژێکاف لەم ناوچەیەدا و پارتی تودە و، پارتە سیاسییەکانی ترەوە هەیە. ئەم حزبانەش لەم ناوچەیەدا چالاکییان دەگێڕا و، تارادەیەکی زۆریش لەگەڵ بزووتنەوەی نەتەوەییی کوردی عێراق و، بگرە پێکەوەش بەرەوپێش چوون. بۆ وێنە لە کاتی چالاکییەکانی ژێکاف لە ساڵی ١٩٤٤دا ئەم بزووتنەوە کوردییە لەلایەن دەستەیەک لە کەسایەتییە کوردەکانی مەهاباد بەسەرۆکایەتیی قازی محەمەد بەڕێوە دەچوو، بزووتنەوەکە لەلایەن ئەندامە چالاکەکانی بەشی ڕێکخراوی ژێکاف لە مەهاباد و بەدەست پێشخەریی حزبی دیموکراتی کوردستان بووە و ڕێک خراوە.

ڕووداوەکانی ئازەربایجانی ئێران یارمەتیدەری هەڵگیرساندنی بزووتنەوەی نەتەوەییی نوێی مەهاباد بوون. لەم بارەیەوە هاووتوێژەکانم گەرچی جەختیان لەسەر ئەوە دەکرد کە ڕووداوەکانی ئازەربایجانی ئێران تەنیا وەک هۆکارێکی دەرەکیی بزووتنەوەی نەتەوەییی بەهێزکرد، بەڵام ئەم ڕووداوانە ئەگەر لەگەڵ ڕووداوەکانی کوردستاندا بەراورد بکرێن، دەردەکەوێت زۆر کەم کاریان لەسەر ناوەڕۆکی بزووتنەوەکە کردووە. گۆڕینی پرۆگرامی ژێکاف بەپرۆگرامی حزبی دیموکراتی کوردستان بەوتەی هاووتوێژەکانم «گۆڕانکارییەکی سروشتییانەی پێشکەوتنخوازانە بوو تیایدا بەڕوونی داخوازییە نوێیەکانی کۆمەڵگەی کوردەواری دەبینرێت» و، لە ئەنجامی وەرگرتن لە پرۆگرامی بزووتنەوەی نەتەوەییی دیموکراتی ئازەربایجانی ئێران نییە، تەنیا داخوازییە گشتییەکانی هەردوو بەرنامەکە نەبێ سەبارەت بەگەشەپێدانی بزووتنەوەکە لە چوارچێوەی یاسای بنچینەییی ئێران و دان پێدانانی ئەوە کە هەم کوردستان و هەم ئازەربایجان وەک دوو بەش لە ئێران بن. بەوتەی هاووتوێژەکانم، تەنانەت لەو باوەڕەدابوون کە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی لە ئازەربایجانی ئێران ئەم تێزانەی لە مەهابادییەکان وەرگرتووە.

هاووتوێژکارەکانم هەڵسەنگاندنێکی بەرزیان لەسەر ڕووداوەکانی ئەمڕۆی مەهاباد هەبوو، دەیانوت: مەهابادییەکان لەلاواز بوونی گشتیی دەسەڵاتی دەوڵەتی ئێران و

گەشەکردنی بزووتنەوەی دیموکراتی و ئازادیخواز لە ئازەربایجانی ئێران و ناوچەکانی تری ئێران سوودیان وەرگرت، ئەوەبوو لەبەر بەرەسمی نەناسینی مافی کورد لەلایەن دەوڵەتی ئێرانەوە نەیانتوانی بگەنە قۆناغی دروستکردنی دەسەڵاتی دەوڵەتیی تایبەتی خۆیان. ئەم ڕووداوانە بەوتەی هاووتوویژەکانم ڕەنگدانەوەیەکی زۆری لە ناوچە کوردییەکانی تر هەم لە ئێران و هەم لەدەرەوەی ئێران (واتە لە بەشەکانی تری کوردستاندا- هەورامی) دەبێت.

بەوتەی هاووتوویژەکانم، گەورەترین دەسکەوتی بزووتنەوەی نەتەوەییی کورد لە مەهاباد ئەو پێشهاتەیە کە تیایدا حزبی دیموکراتی کوردستان توانیی بەرەیەکی کۆمەڵایەتیی بەربڵاو لە نوێنەرانی چین و توێژەکانی دانیشتووە کوردەکان پێک بێنێت، بەڵام لەگەڵ ئەمانەشدا هاووتوویژەکانم ئاماژەیان بەهەندێ ڕواڵەتی هۆکاری نالەبار کرد، ئەویش ئەوەیە ڕۆڵی سەرەکی لەم بەرە بەربڵاو و گشتییەی خەڵک لە دەستی خاوەن زەوی و بازرگانەکانە کە بەوتەی ئەمان گرەوی سەرکەوتنی بزووتنەوەی دیموکراتی ناکەن. بۆیە هاووتوویژەکانم ئەو ڕاستییەیان ڕوون کردەوە کە سەرکردە کۆچەرییەکانی کورد لە ناوچەکانی دەوروبەرەوە هاتوونەتە ڕیزی بزووتنەوەی مەهابادەوە، هۆی ئەم پێشهاتەش بەوتەی هاووتوویژەکانم بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە ناوەرۆکێکی ناسیۆنالیستی بە بزووتنەوەکە دراوە، بۆیە دەچنە ڕیزی ئەم حزبەوە و، کاتێکیش کە چوون هەڵوێستیان لە هەڵسوکەوت و کردەوەکانی حزبی دیموکراتی کوردستاندا دەرکەوت. بۆیە سەرکردەکانی ئەم حزبە، دەبێ بۆ بەشداریی چالاکانە لە بزووتنەوەی دیموکراتی کورد ئەوانە ڕابکێشێت، لەم بەشەی هەڵسەنگاندنەکەیاندا هاووتوویژەکانم ڕوانگەیەکی بابەتییانەی تایبەتیان هەبوو، بۆیە پێوەندییان بە مەهابادییەکانەوە لەبەر ئەو چالاکییە هاوبەشە بووە کە لەناو ژێکافدا هەیانبووە و، بەشێک لەوانە لەبەر هۆی جۆراوجۆر ئێستە ڕۆڵی سەرەکی لە مەهابادا نابینن. جگە لەم هەڵسەنگاندنانەش داخ و پەژارەی خۆیان لەسەر کەموکوڕییەکان دەربڕی. بۆ وێنە: ئاگەداری و بایەخدانی مەهابادییەکان بەرامبەر بەبەشدارانی بزووتنەوەی بارزانییەکان بەگوێرەی پێویست نەبووە.

ناسنامەی هەندێک لە کەسایەتییە ناودارەکانی بزووتنەوەی نەتەوەییی کورد لە ئێران

١- قازی محەمەد: مرۆڤێکی ژیر و دووربینە و، بەباشی لە بارودۆخی سیاسی تێ دەگات، ڕۆشنبیر و خاوەن بیروباوەڕێکی پێشکەوتنخوازە و، قسەزانێکی زۆر باشە و لەبارەی ڕێکخستنەوە بەتوانایە. لەگەڵ ئەوەشدا مرۆڤێکی دەسەڵاتخواز و کورسی پەرست و خۆپەرستە، بەرژەوەندیی تایبەتیی خۆی لە سەرەوەی کۆمەڵگە دادەنێت لە پێناوی گەیشتنی خۆی بەدەسەڵات کە زۆر باشی لێ نازانێت.

بەوتەی هاووتوویژەکانم کە دەڵێن: «نابێ هەمیشە باوەڕ بەقازی محەمەد و قسەکانی بکرێت، لەگەڵ هەموو کەموکوڕییەکانی قازی محەمەد بەوتەی هاووتوویژەکانم "کەسایەتیەکی هەرە پێشکەوتووخواز و زانای بزووتنەوەی کوردە لە ئێران"».

٢- سەدری قازی: برای قازی محەمەد و نوێنەری ئەنجوومەنی ئێرانە، لەچاو براکەی مرۆڤێکی یەکجار کراوە و دڵ ڕاکێشە، مرۆڤێکی تەواو ڕووناکبیرە، بەڵام لە کێشە سیاسییەکاندا لە براکەی لاوازترە و، بەپێچەوانەی ئەو کەمتر بۆ پایەپەرستی هەوڵ دەدات، بەناوبانگە و لای هەموو کەسێک خۆشەویستە، کەموکوڕیی گەورەی ئەوەیە کە: «زۆر نەرمە و یەکجار زۆریش باریک بین و بچووک بینە».

٣- عومەر خان: سەرۆکی خێڵی شکاکە، زانایە و مرۆڤێکی خاوەن ئەزموونی زۆرە لە ژیاندا، بەباشی کورد دەناسێت، کەم خوێندەواری تەگەرە و کۆسپی سەر ڕێگەی عومەرخانە کە بەباشی لە سیاسەت تێ نەگات و، خۆیشی ئەم شتە دەزانێت. هەروەها عومەرخان مرۆڤێکی دەسەلاتخوازە. بەڵام جیاوازیی لە نێوان ئەو و قازی محەمەددا ئەوەیە کە عومەرخان مرۆڤێکی بچووک بین نییە، بگرە مرۆڤی شانازی و پیاوچاکییە، لە ڕوانگەی سیاسیشەوە، ناوبانگ و ڕێزی نەک تەنیا لەناو کوردەکانی ئێران، بگرە لەناو کوردەکانی تورکیاشدا هەیە.

٤- زێرۆ بەگ: یەکێک لە سەرکردەی هەرکییەکانە، مرۆڤێکی چالاک و شەڕوانە و، سەرکردەیەکی تەواو لێهاتووە، بەڵام سیاسییەکی خراپە، دووربینیش نییە، لایەنگر و ئامادەی ئاژاوەی سیاسییە، هەڵویستێکی سیاسیی ڕوونی نییە و، بەئاسانی دەکەوێتە ژێر کاریگەریەتی بێگانەوە.

٥- عەلی خوسرەوی: بازرگانێکی دەوڵەمەندی مەهابادە، ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حزبی دیموکراتی کوردستانە، مرۆڤێکی زانا و پێشکەوتنخوازە، ڕۆشنبیر و ولاتپارێزێکی خوێنگەرمی بزووتنەوەی نەتەوەییی کوردە، لەبواری هەڵویستی سیاسیدا، لە قازی محەمەد چەپترە، لایەنگری ئاژاوە نییە و پێی خۆشە بەئاشکرایی کار بکات.

٦- شێخ عەبدوڵلا لەتیف نەهری: فیوداڵێکی ئایینیی گەورەی کوردستانە، کوڕەزای سەرکردەی بەناوبانگی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کورد شێخ عوبێدوڵلایە کە ڕێبەرایەتیی ڕاپەڕینی ساڵەکانی هەشتای سەدەی نۆزدەیەمی کرد و، کوڕی شێخ قادرە و ئێستە لەمەرگەوەڕ دەژی، دەسەلاتی ناوبراو بەسەر زۆربەی کوردەکانی تورکیا و ئێران و عێراقدا دەڕوات، مرۆڤێکی چوست و چالاکە، دڵسۆزێکی دڵگەرمی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کوردە، هەوڵ دەدات چالاکانە تیایدا بەشداری بکات. لەباری سیاسییەوە مرۆڤێکی کۆنەوانە، بەڵام کوڕەکەی واتە شێخ عەزیز کارتێکردنێکی زۆری بەسەریەوە

هەیە. شێخ عەزیز کاپیتان (نەقیب)ی سوپای عێراقە و، بەشداریی ڕاپەڕینی بارزانییەکان بووە و، بیروباوەڕێکی پێشکەوتنخوازانەی هەیە. شێخ عەبدوڵلا لەتیف خوێندەوارییەکی باشی بەشێوەی ڕۆژهەلاتی هەیە و، چەند زمانێک دەزانێت و، زۆریشی خوێندووەتەوە، بەلام دەربارەی ڕۆشنبیریی ئەوروپایی شارەزاییی کەمترە، هەرچەندە زۆریش بەڕێزەوە دەڕوانێتە کولتووری ئەوروپایی. لە کۆنگرەی حزبی دیموکراتی کوردستاندا کە لە مانگی کانوونی دووەمی ئەمساڵ لە مەهاباد بەسترا، بەوتەی هاووتوویژەکانم خەباتێکی توندوتۆڵ لەسەر سەرکردایەتی کردنی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کورد لە نێوان قازی محەمەد کە بەشێکی زۆر لە دانیشتوانی مەهاباد و بەشێک لە نوێنەرانی خێڵەکانی مامەش و دیبوکری پشتیوانییان لێی دەکرد، لەگەڵ شێخ عەبدوڵلای نەهری کە لەلایەن نوێنەرانی خێلانی شکاک و هەرکی و زەرزا و بەگزادە و بەشێک لە خێلانی مامەش و، هەندێک لە مەهابادییەکانەوە پشتیوانی لێ دەکرا، هەبوو.

ڕاوێژکاری بەشی حەوتەمی بەڕێوەبەرایەتی بەشی پاراستنی ڕۆژهەلات

کاپیتان (نەقیب) ڤیلیچیڤسکی

***

پرۆگرامی پارتی دیموکراتی کوردی عێراق – ئازادی

I لەبواری سیاسیدا

أ: سەربەخۆیی کوردستان بەم ڕێگەیانەی خوارەوە دێتەدی:

١- دەبێ عێراق لە دەوڵەتێکی یەکگرتوودا ڕێک بخرێت و، کوردستانیش لەژێر ناوی (دەوڵەتی یەکگرتووی دیموکراتی کوردستان) بکەوێتە ناویەوە.

٢- بنەمای پێوەندییەکانی نێوان ئەم دەوڵەتە یەکگرتووە دەبێ بەپێی پەیمانێک بێت کە لە نێوان (دەوڵەتی یەکگرتووی کوردی) و (دەوڵەتی یەکگرتووی عەرەبی عێراق)دا دەبەسترێت.

٣- دەوڵەتی یەکگرتووی کوردی دەبێ مافی ئەوەی پێ بدرێت کە لەگەڵ دەوڵەتی کوردی لە ئێراندا پێوەندیی هاوپەیمانی ببەستێت.

٤- دەوڵەتی یەکگرتووی کوردی دەبێ مافی ئەوەی هەبێت سەربەخۆیانە بەپێی دەستووری دەوڵەتی عێراق پەیمان و پێوەندیی دیپلۆماسی ببەستێت.

٥- لە چوارچێوەی دەوڵەتی یەکگرتووی کوردیدا، دەبێ ئەم شارانەی خوارەوە هەبن: موسڵ، هەولێر، کەرکوک، سلێمانی، خانەقین.

٦- تەواوی دەسەلات لە دەوڵەتی یەکگرتووی کوردیدا، لە دەستی پەرلەمانی

کوردیدایه که لەلایەن دانیشتوانی کوردستانەوە بەدەنگدانی نهێنی هەڵدەبژێردرێن و، سەرۆکی دەوڵەتی کوردیش لەلایەن پەرلەمانی کوردییەوە بەدەنگدانی نهێنی هەڵدەبژێردرێت و، یاسای بنەڕەتیی دەوڵەتی یەکگرتووی کوردستانیش لەلایەن پەرلەمانەوە پەسند دەکرێت.
٧- دەوڵەتی یەکگرتووی کوردی هەموو شێوە خۆبەستنەوەیەک بەدەوڵەتانی بێگانە لەژێر ڕکێف و چاودێریدا بەڕەسمی ناناسێت و، ڕەتی دەکاتەوە.
٨- دەوڵەتی یەکگرتووی کوردی هەوڵ دەدات لەگەڵ هەموو دەوڵەتە دیموکراتییەکانی دنیادا پەیمانی سیاسی و ئابووری و کولتووری و... هتد، ببەستێت.

II لەبواری ئابووریدا
١- پارتی بۆ بەدەوڵەتی کردنی تەواوی کارگە و فابریکەکان و پیشەسازیی نیزامی و سیستەمەکانی ئاودێری و هێڵی ئاسن و ئۆتۆمبێل و گواستنەوەی ئاوی و کانزاییی وڵات هەوڵ دەدات.
٢- پارتی بۆ پێکهێنانی بانکێکی ناوەندیی دەوڵەتی و لەناوبردنی هەموو بانکە تایبەتییەکان و داوودەزگا داراییەکان، هەوڵ دەدات.
٣- پارتی بۆ دروستکردنی بازرگانی و کۆمپانیا و پیشەسازیی ئازاد هەوڵ دەدات.
٤- کەرتی تایبەتی دەبێ لە بواری زەوی و داوودەزگا پیشەسازییەکاندا بمێنێتەوە.
٥- پارتی بۆ لەناوبردنی تریست و کارتێلەکان هەوڵ دەدات.

III لەبواری کۆمەڵایەتی و کێشەی کرێکارانەوە
١- پارتی هەوڵ بۆ ڕێکخستنی یاسایەک دەدات کە پێوەندییەکانی نێوان کرێکاران و خاوەن کارەکان ڕێک بخات.
٢- پارتی بۆ دانانی یاسایەک هەوڵ دەدات کە مووچەی (لایەنی کەم)ی گوزەران بۆ کرێکار و جووتیاران دیاری بکات.
٣- پارتی بۆ دروستکردنی سەندیکای ئازاد و تایبەت بەپیشەکان هەوڵ دەدات.
٤- پارتی هەوڵ دەدات یارمەتی و خزمەتە پزیشکییەکان بەخۆڕایی بۆ دانیشتوان دابین بکات، هەروەها هەوڵ دەدات تۆڕێکی بەربڵاوی پزیشکی دروست بکات وەکو دروستکردنی نەخۆشخانە و بنکەی تەندروستی و فریاکەوتنی سەرەتایی و دەرمانخانە.
٥- پارتی بۆ گەشەپێدانی سیستەمی هەرەوەزی و بەرهەمهێنان و کشتوکاڵ، هەوڵ دەدات.
٦- پارتی هەوڵ دەدات لە ڕێگەی دەنگدانی نهێنییەوە بەڕێوەبەرایەتیی شارەوانییەکان هەڵبژێردرێن و، سیستەمێکی خۆ بەڕێوەبردنیان بۆ دابنێت. هەروەها بۆ بەڕێوەبردنی گوندەکانیش سیستەمی دەنگدانی نهێنی پەیڕەو بکات.
٧- پارتی بۆ دابین کردنی مافی یەکسانیی ژن و پیاو هەوڵ دەدات.

IV لەبواری پەروەردە و ڕاهێناندا
١- دابین کردنی خوێندنی خۆڕایی لە قوتابخانە سەرەتایی و ناوەندییەکاندا.
٢- دەبێ خوێندن لە قوتابخانەکانی سەرەتایی و ناوەندیدا بۆ هەموان ئیلزامی بێت.
٣- پارتی بۆ پەرەپێدانی تۆڕی فێرگەکانی خوێندنی بالا، بەتایبەت لەو بوارانەی بۆ بەڕێوەبەرایەتیی ئابووری و کۆمەلایەتی و هونەری و... هتد، بەسوود و پێویستن، هەوڵ دەدات.
٤- پارتی بۆ پەرەپێدانی وەرزش، یانە وەرزشییەکان و دانانی پرۆگرامی وەرزشی لە قوتابخانەکانی کوردستاندا هەوڵ دەدات.
٥- پارتی بۆ پەرەپێدانی ناوەند و فێرگەکانی هونەر و مۆسیقا و ئەدەبیات لە هەموو بوارێکدا هەوڵ دەدات.
٦- پارتی بۆ دروستکردنی باخچەی منداڵان و ڕێکخراوی لاوان و پێشخستنی گەشتەوەری هەوڵ دەدات.

V لەبوارەکانی تردا
١- پارتی دیموکرات پارێزگاری لە بەرژەوەندییەکانی کۆمەلانی خەلک و ئەندامانی کۆمەڵ، لە کرێکار و جوتیار و ڕووناکبیر و خاوەن پیشەکان دەکات.
٢- پارتی بۆ جیاکردنەوەی مزگەوت لە دەوڵەت و، دابینکردنی ئازادی بۆ پەیڕەوکارانی ئایینی هەوڵ دەدات.
٣- پارتی پرۆگرامی خۆی لە چوارچێوەی یاسای بنەڕەتی بۆ بەرەو پێش چوون، دەگۆڕێت.

وەرگێڕ: کاپیتان (نەقیب) ڤیلچیڤیسکی
١٩٤٦/٤/١٦

***

وەرگێڕاو لە کوردی و عەرەبییەوە

بەیاننامەی پارتی دیموکراتی کورد لە عێراق – ئازادی

لەدوای شەڕی یەکەمی جیهانەوە زۆرجار گەلی کورد هەوڵی داوە سەربەخۆیی بەدەست بهێنێت، چ لە ڕێگەی ئاشتییەوە، چ لە ڕێگەی نوێنەرانییەوە لە کۆنفرانسی پاریس و، هەم لە ڕێگەی ڕێکخستنی ڕاپەڕینی چەکداران لە دەرسیم و دیاربەکر و سلێمانی و ئامێدی و بارزان.

گەلی کورد بەخوێنی خۆی و لە ڕێگەی هەوڵی پاڵەوانانەی خۆیدا بۆ گەیشتن بەسەربەخۆیی، خۆی پیشانی دنیای پێشکەوتنخواز داوە. چارەنووس هەرچییەک بێت ئاخۆ گەلی ئێمە دەتوانێ بژی، یاخۆ مەترسیی نەمانی لێ بکرێت، ئەوا وەکو ڕابردوو

دەیەوێت سـەربەخۆیی خۆی مسۆگەر بکات. گەرچی کورد لەو سەردەمەدا داخوازە ڕەواکانی خۆی خستەڕوو، بەڵام کەس گوێی لە هاواری نەگرت، لەبەرئەوەی وڵاتە زلهێزەکان بۆ سەربەخۆیی و ئازادیی گەلانی بچووک هەوڵیان نەدەدا، بگرە بەپێچەوانەوە هەوڵیان بۆ ئەوە دەدا گەلانی بچووک بخەنە ژێر ڕکێفی خۆیانەوە و، لەنێوان خۆیاندا دابەشیان بکەن، ئەمە لە کاتی شەڕی یەکەمی جیهانیدا بوو، بۆیە بەبیروباوەڕێکی قووڵەوە دەڵێین؛ ئەم شەڕە، شەڕێکی ئیمپریالیستی بووە و، مەبەستی لە ڕزگارکردنی گەلان نەبوو، لەبەرئەمە لەو کاتەوە تائێستە هاوار و دەنگ و داخوازی گەلەکەمان بێ وەڵام ماوەتەوە.

کۆمەڵگەی نەتەوەکان کە لەپاش بڕانەوەی شەڕ لەسەر بنەمای پەیمانەکانی ئاشتی دروست بوو، نەیتوانی مافی گەلانی بچووک بپارێزێت و، بەیاننامە و بانگەوازەکانی تەنیا قسەی پووچ و بەتاڵ بوون، هەرچەندە کۆمەڵگەی گەلان بڕیاری دابوو لە ویلایەتی موسڵ ئۆتۆنۆمی بەکوردان بدات، ئەمە لە چوارچێوەی پەیمانی سیڤەردا دیاربوو، بەڵام بەداخەوە پاشان لە پەیماننامەی لۆزاندا گۆڕا، گەرچی بەپێی ئەم پەیمانەش دان بەمافی ڕۆشنبیری و ئۆتۆنۆمی بۆ کوردان نرابوو. ساڵەکانی دوای شەڕ کوێرەوەری و سەختییەکی زۆری بۆ گەلە قارەمانەکەی ئێمە پێ بوو. کوردەکانی عێراق زۆر بەباشی ئەوەیان لە بیرە بۆیە بەردەوام بۆ ئازادی و سەربەخۆییی خۆیان و بۆ لابردنی ڕێژیمی دیکتاتۆر و کۆلۆنیالی هەوڵ دەدەن و خەبات دەکەن. دەوڵەتی عێراق دوژمنی داخ لە دڵی گەلی ئێمەیە، چونکە ئەو دەوڵەتە بەپێچەوانەی یاسای بنەڕەتی ڕەفتار دەکات.

دەوڵەتی عێراق ئەو یاسا بنەڕەتییەی لەژێر پێ داناوە و وەلای ناوە کە عەرەبەکانی عێراق بەخوێنی ڕۆڵە قارەمانەکانی خۆیان لە بەسرە و شارەکانی تردا دەستیان خستبوو.

کوردی عێراق بەهەموو دنیای خاوەن شارستانییەت ڕادەگەیەنێت کە تا ئاخیری، دژی دیکتاتۆری و ئیمپریالیزم خەبات دەکات و، هەموو هێز و توانای خۆی بۆ شەڕێکی پیرۆز لە دژی فاشیزمی ڕەش یەک خستووە.

ئەنجامی شەڕی دووەمی جیهان سەرکەوتنی دیموکراتییەت بوو بەسەر ڕێژیمی هیتلەری فاشیستدا، ئەم سەرکەوتنە لە ئەنجامی هەوڵی یەکگرتووی تەواوی گەلانی ئازادیخوازی جیهان بوو. هەموویان لە دەوری کۆمەڵگەی نەتەوەکاندا یەکیان گرتبوو. ئەم سەرکەوتنە لە سایەی بوونی یەکەتیی سۆڤیەتدا بەدی هات، کە لەژێر سەرکردایەتیی نەتەوە یەکگرتووەکاندا بوو.

لەم خەباتەدا ئێمەی کورد لەگەڵ نەتەوە یەکگرتووەکاندا بووین و، بەخوێنی خۆمان

چالاکانە بەشداریی شەڕمان کرد و یارمەتی ئەو سەرکەوتنەمان دا. بۆیە ئێمەش بەپێی بەیاننامەی (ئەتلانتیک) داوا دەکەین بەڕەسمی مافە ڕەواکانمان بناسرێن و، دانیان پێدابنرێت. ئێمە داوای ساکارترین مافی خۆمان دەکەین کە خۆی لە سەربەخۆییی گەلی کورددا دەنوێنێ.

ئێمە وەک نوێنەری ڕاستەقینەی گەلی کورد بەهەموو دنیای ڕادەگەیەنین کەوا خەبات لەپێناو وەدەست هێنانی مافی ڕەوای خۆمان لە ئازادی و سەربەخۆییدا دەکەین، هەروەها بەڕاشکاوی ئەوەش ڕادەگەیەنین کە ئێمە هیچ کاتێ دوژمنایەتیی گەلانی عەرەب و تورک و ئێران ناکەین، ئەو گەلانە دۆستی ئێمەن و، بەشانازیشەوە ئەوە ڕادەگەیەنین کە هاوبەندی و یەکەتییەکی پیرۆز و ئابڕووددارانە لە نێوان کورد و عەرەبی عێراقدا هەیە و، دەبێ بەردەوامیش بێت. ڕێزیش لە مافەکانی گەلی عەرەب دەگرین کە خەبات لە پێناو ڕزگاربوون لە زوڵم و ستەمی دیکتاتۆریەت و ئیمپریالیزم دەکات و، ئێمەش ئامادەین لەو پێناوەدا خەباتیان لەتەکدا بکەین بۆ ئەوەی پێکەوە بتوانین دەوڵەتێکی یەکگرتوو لە عێراقدا پێک بهێنین.

ئەی برایانی عەرەب، ئێمە سوێندتان بۆ دەخۆین لەپێناو ئازادی ئێوە و خۆماندا ئاڵای خەبات هەڵبکەین، بۆیە پێویستە ئێوەش هیچ کاتێ بیر لەوە نەکەنەوە کە لوولەی چەکەکانتان ئاراستەی سینگی ئێمە بکەن. ئێمە دۆستی ڕاستەقینەی ئێوەین، بۆیە دەبێ ڕووی چەکەکانتان لە دوژمنان و دەسەڵاتدارانی خۆتان بکەن و، دژی ئەو کەسانە بوەستن کە یارمەتیی چەوساندنەوەی گەلی عەرەب دەدەن، بەتایبەتیش خۆفرۆشانی گەلەکەتان. ئێمە لەپێناو پێکهێنانی دەوڵەتێکی یەکگرتووی ئازاددا بۆ عەرەب و کورد خەبات دەکەین.

ئەی برایانی عەرەب ئێوە لەم خەباتەدا هاوڕێی ئێمەن، ئێمەی نوێنەرانی کورد کە ئەم بانگەوازە مێژووییەمان ئیمزا کردووە و، ئەمە پەیمانی نەتەوەیی ئێمەیە، بەشانازییەوە سوێند دەخۆین کە پابەندی ئەم بەڵێنە پیرۆزەبین.

کۆمیتەی ڕێکخستنی پارتی دیموکراتی کوردی عێراق - ئازادی

وەرگێڕ کاپیتان (نەقیب) ڤیلیچیڤسکی

١٩٤٦/٤/١٦(*)

فونەی ١٧ ئوپیسی ١٢٨ دیلای ١٧٥ ل ٤٦-٧١

***

(*) لە زۆر شوێندا مێژووی وا هاتووە کە مایەی سەرسڕمانن، پارتی دیموکراتی کورد (کوردستان) لە ١٦ ئاب ١٩٤٦ دامەزراوە، چۆن پێش ئەم مێژووە بەیان و پرۆگرامی هەبووە. ئاراس

بەناوی خوای مەزن

نهێنی لە کوردییەوە وەرگیراوە

پرۆگرامی حزبی دیموکراتی کوردستان

سەرماوەزی: ١٣٢٤ کانوونی یەکەم: ١٩٤٥، مەهاباد، چاپخانەی کوردستان

I بەشی یەکەم

ماددەی یەکەم: ناوی حزب، حزبی دیموکراتی کوردستانە.

ماددەی دووەم: حزبی دیموکراتی کوردستان لەکاروباری خۆیدا ئەم پرەنسیپانەی خوارەوە ڕەچاو دەکات:

> یاسا، عەدالەت، شارستانیەتی، تەواوی دەستوورەکانی حزبی و ئەو یاسایانەی پەسند دەکرێن، لە سەرەتاوە لەلایەن حزبەوە پەسند دەکرێن و، تەنیا پاش ئەوە، ئامادەی جێبەجێ کردن دەبن.

ماددەی سێیەم: بۆ نیشانەی حزب قەڵەم و گوڵەگەنم دیاری کراون.

II بەشی دووەم

ماددەی چوارەم: مەبەستی سەرەکیی حزب لە کوردستان، وەدەست خستنی زۆربەی مافەکانی خۆیەتی لە چوارچێوەی دەوڵەتی ئێران، ئەویش لە ڕێگەی چەسپاندن و ڕێکخستنی بەڕێوەبەرایەتیی ئۆتۆنۆمی لەو هەرێم و ناوچانەی کە لە سەدەکانی ڕابردووەوە گەلی کوردیان تیادا ژیاوە و، کاریان تیادا کردووە.

بەپێی یاسا دیموکراتییەکان تەواوی ئەو شتانەی لە ناوچەکانی کوردستاندا دەکرێت، دەبێ وەڵامدەری بەرژەوەندیی دانیشتوانی ئەو شوێنانەبن، خێڵ و گرووپە ئاینییەکان بەبێ هیچ سنوورێک و، بەبێ ڕەچاوکردنی ژمارەیان، مافیان هەیە نوێنەر بۆ ئەنجوومەن هەڵبژێرن.

ماددەی پێنجەم: حزب لە کاروباری خۆیدا، ڕێگەی دیموکراتییەت ڕەچاو دەکات و، هەوڵی زۆریش بۆ باشترکردنی گوزەرانی خەڵک دەدات.

ماددەی شەشەم: حزب هیچ هەڵوێستێکی دوژمنانەی بەرامبەر بەدەوڵەتی ناوەندی نییە و، بەرهەڵستکاری هیچ دەوڵەتێکیش نییە. کورد کە تا ئێستە لە ژێر چەوساندنەوەی ئیمپریالیزمی داخ لە دڵ و بەهێزدا ژیاون، تەنیا ئاواتیان ئەوەیە ژیانێکی ئاشتی و هێمنانە بەسەر ببەن و، لە ڕێگەی یاساوە دەیانەوێ بگەن بە مافی ئۆتۆنۆمیی نەتەوەییی خۆیان و تەندروستی و کشتوکاڵی دانیشتوان باش بکرێت.

III بەشی سێیەم

ماددەی حەوتەم: دەبێ تەواو داهات و سامانەکان بەپێی بودجە ڕێک بخرێن و،

چەندایەتیی ئەوانە بەپێی پلان دیاری و دابەش دەکرێن.

مـاددەی هەشـتـەم: دەوڵەت لە یەکـەم قـۆناغـەکـانی کـاری خـۆیدا، دەیەوێت گـوزەرانی خەڵکی ناوچەکە باشتر بکات و، پەرە بەداوودەزگاکانی ئابووری و سیاسیی ناوچەکە بدات، بۆیە ناتوانێ لە ٣٠٪ی زیاتر لە داهاتی خۆی بەدەوڵەتی ناوەندی بدات.

ماددەی نۆیەم: دەبێ تەواوی داوودەزگاکانی حکوومی، سیاسی، کشـتوکاڵی و دەزگا زانسـتـییـەکـان و...هتـد، بەفـەرمـانبـەری کـورد پڕ بکرێنەوە، ئەگـەر هاتوو ڕاوێژکـاری بیـانیـیـان بانگ کـرد، دەبێ تەواوی بانـگ کـراوەکـان بۆ خـزمـەتی داوودەزگـاکـانی کۆمەڵایەتی، دەوڵەتی، دادپەروەری، بەڕێوەبەرایەتی، بارەگایی و، دەزگاکانی کڕین و فرۆشتن بن و، پێوەندیی نێوانیان بەزمانی کوردی بێت.

ماددەی دەیەم: حزب هەوڵی پەرەپێدانی بواری کشتوکاڵی و بەکارهێنانی شێوازی نوێ دەدات، هەروەها هەوڵ دەدات بەروبوومی جووتیاران لە بازاڕەکاندا پتر بفرۆشرێت.

مـاددەی یازدەیەم: حزب هەوڵ دەدات لە ڕێگەی ئاوەدانکردنەوەی گـوندەکـانەوە کـوردە کۆچەرەکان نیشتەجێ بکات و، ژیانێکی جێگیر و هێمنانەیان بۆ دابین بکات.

ماددەی دوازدەیەم: حزب لە تەواوی کوردستاندا بەرگری و پشـتـیـوانی لە بەرژەوەندییە سیاسی و ئابوورییەکانی کرێکاران دەکات و، لەم بارەیەوە هیچ جیاوازییەکی نەتەوەیی و خێڵایەتی و ئایینی ناکات، هەروەها هەوڵی باشترکردنی گوزەرانی کرێکاران دەدات.

مـاددەی سێـزدەیەم: بەمـەبەسـتی پەرەپێـدان بەکـێـشـەی پەروەردە، دەبێ خـوێندن لە قـوتابخـانە سـەرەتایی و ناوەندییـەکـاندا بۆ هەمـوان ئیلزامی و بەزۆری بێت و، زمـانی کوردیش لە قۆناغەکانی خوێندندا بەکاربهێنرێت.

ماددەی چواردەیەم: بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی ژیانی گشـتی و بۆ بڵاوکردنەوەی زانیـاری، حزب هەوڵ دەدات کـۆمەڵەی زانایانی کـوردسـتـان و کـتـێـبخـانە و کۆبوونەوە و شانۆ و بوارەکانی تیاتر و پەروەردەی یاری کردن داوودەزگایان بۆ دروست بکرێت.

ماددەی پازدەیەم: هەموو کوردە فەرمانبەرەکانی خزمەتگوزاریی دەوڵەتی و لەشکری و مـەدەنی، لەگـەڵ ئەوانەی، لە داوودەزگـاکـانی دەوڵەت و بوارەکـانی تردا لە ناوچە و هەرێمەکانی تری ئێراندا خزمەت و کار دەکەن، بۆ کوردستان بگەڕێنەوە.

مــاددەی شــازدەیەم: دەســەڵاتدارانی خــۆجــێــیی دەوڵەت مــافی ئەوەیان هەیە، بۆ بەرژەوەندیی خۆیان لەگەڵ هەموو دەوڵەتاندا، بەتایبـەتیش لە یەکـەم هەنگاودا لەگـەڵ دەوڵەتی یەکەتیی سۆڤیەتدا پێوەندیی کولتووری و ئابووری ببەستن.

مــاددەی حــەڤــدەیەم: دەوڵەتی ئۆتـۆنۆمی مــافی پاوانی خــۆی بۆ ســوود وەرگــرتن و دەرهێنانی سەروەت و سـامـانەکـانی ژێر زەوی لە کـوردسـتـاندا هەیە و، هەروەها مـافی دەرهێنان و سوود وەرگرتنی لەو کانزایانەشدا هەیە کە تا ئێسـتە دەسـتیـان لێ نەدراوە،

ئەمانە بەو کەسانە بدرێن کە خوازیاری بەرهەمهێنانیانن.

VI بەشی چوارەم:

مـاددەی هەژدەیەم: حزب بۆ گـەشـەپێدانی کـاری بازرگـانی تێ دەکـۆشـێت، بۆ ئەوەی تەواوی دانیـشـتـوانی کـوردسـتـان بتـوانن بەبێ گـیـروگـرفت و بەنرخـێکی هەرزان پێویستییەکانی خۆیان بکڕن.

ماددەی نۆزدەیەم: حزب بۆ پێشکەوتنی بارودۆخی ئابووریی کوردستان و، گەشەپێدانی پیشەسازی لە هەموو شارەکانی کوردستاندا هەوڵ دەدات و، بەم شێوەیە شوێنەواری خراپی خۆبەستنەوە بەئیمپریالیزم لە بواری سامانە سروشتییەکانی کوردستاندا لەناو دەچێت و، داهاتی ئەم سـامـانانە بۆ خـۆمـان دەبێت و، دەتوانین باری ژیانی هەمـوان باشتر بکەین.

ماددەی بیستەم: ژن لە بواری سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتیدا مافی لەگەڵ پیاواندا یەکسان دەبێت.

مـاددەی بیـست و یەکـەم: مـافی گـەلانی کـەمـینە وەک ئازەربایـجـانی و ئەرمـەنی و ئاسووری کە لە کوردستاندا دەژین، دەپارێزرێت.

حزبی دیموکراتی کوردستان

وەرگێڕ لە کوردییەوە بۆ ڕووسی: کاپیتان (نەقیب) ڤیلچیڤسکی

١٩٤٦/٤/١٦

***

ناوی کتێب: تەجەسوس و کریملین لە ساڵانی ٣٠ تا ٥٠

نووسینی: پاڤل ئاناتولۆڤیچ سۆداپلاتۆڤ – مۆسکۆ ١٩٩٦

٥١٠ لاپەڕە- ٧ لاپەڕەی تایبەتە بەکورد

ئەم کتێبە یەکێک لەو کتێبە سەرنج ڕاکێش و پڕ تیرێژەی ئەمڕۆی ڕوسیایە کە ناوبانگی دەرکردووە. بیرەوەریی سەرلەشکر (جەنەرال لیتینانت) لیوای کۆمیسیاریای گەلی لە کاروباری ناوخۆی (وەزارەتی ناوخۆی) سۆڤیەت بەناوی (سۆداپلاتۆڤ، پ-ئا)یە کە یەکێک لە سەرکردەکانی دەزگاکانی ئاسایشی یەکەتیی سۆڤیەت بووە و، بەنهێنی لە دەرەوەی وڵاتدا چالاکیی زۆری نواندووە. نووسەر لە مانگی ١١ی ئەمسـاڵدا حەوت هەشت ڕۆژێک پێش بڵاوبوونەوەی کتێبەکەی چاوی لێک دەنێ و مـاڵئاوایی لە ژیان دەکـات. ناوبراو شـتی زۆری لە دەسـتنووسی کـتـێـبـەکـەی خـۆیدا نووسـیـوە، بەڵام هەمـوویانی بڵاونەکـردووەتەوە، هەندێکی کـەوتووەتە بەر سـانسـۆری دەزگـاکـانی پاراستن و دەوڵەتی ڕوسـیـاوە، سۆداپلاتۆڤ پێشانیش لە وڵاتانی ڕۆژئاوا شتی لەم بابەتەی بڵاوکردووەتەوە.

سـۆداپلاتۆڤ وەک گـەورەترین تێکدەر و تیـرۆریست یەکـەتیی سـۆڤـیـەت ناو دەبرێ و، ٣٢ سـاڵ لە